

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

170. An si quis adulteravit cum coniugata cum promissione sumendi illam
in vxorem, mortuo marito, possit absque dispensatione Pontificis
matrimonium illud inire, si deum commisit adulterium, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Palus ubi sup. n. 10. Nam esto matrimonium, vt quid fauorabile offeratur, de facto tamen, vt offeratur, fauorabile non est: tum, quia acceptans inhabilis redditur ad illud matrimonium contrahendum, & pœnis Ecclesiasticis subiicitur: tum, quia in probabili sententia obligator ad repromittendum, quod onerosum est. At cum promissio non est gratuita, sed onerosa, onusque continet, non censetur acceptari ex sola taciturnitate, vt tradunt Doctores in *regula, Qui tacet, de regul. iuris, in 6. & l. Qua doris, ff. solut. matrim.* Neque obstat, quod promissarius ignorauerit onus, quod ex acceptatione promissionis subiit: quia ea ignorantia, vt pote iuris, non præsumitur, & cum taciturnitas, sola iuris præsumptione consensus inferat, nullatenus in præsentem inferre potest. Vnde vtramque sententiam probabilem esse putō. Ego verò magis ad hęc primæ sententiæ: quia, cum adulteri se mutuo amant, cæco amore ducti maxime appetunt illud matrimonium, tamen non ignorant esse onus, & impedimentum illius: vnde, qui tacet, censetur acceptare id, quod sibi iudicat fauorabilius, & quod ipse maxime appetere censetur.

RESOL. CLXX.

An si quis adulterauit cum coniugata cum promissione sumendi illam in uxorem, mortuo marito, possit absque dispensatione Pontificis matrimonium illud iniire, si dum commisit adulterium, nesciebat impedimentum dirimens ex illo prouentens?

Idem est, si interfecit virum ad finem contrahendi matrimonium, si ignorabat inuincibiliter ex hoc crimine non potuisse sequi matrimonium, absque dispensatione Pontificis.

Et an, et incurratur hoc impedimentum, si quis vnus contrahentium sciat huiusmodi impedimentum, vel requiratur scientia ex parte vtriusque contrahentis?

Et inferatur, an affinitas ignorata ante matrimonium dirimat illud?

Ex quo cursim etiam deducitur, quod si quis haberet copulam cum matre, & haberet copulam cum filia ignorando inculpabiliter impedimentum affinitatis, nam si hoc non obstante contraheret cum ista sine pœnitentiæ dispensatione, matrimonium esset nullum. Ex part. 10. tract. 13. & Misc. 3. Res. 11.

cap. 16. sect. 5. in fine citat Paludanum, & Maiorem, quæst. 2. dist. 37. quæst. 1. art. 4. & dicit esse communio-rem opinionem, nempe requiri scientiam huius impedimenti, ad hoc vt quis incurrat. Ratio potest esse, quia huiusmodi impedimentum, vt supra dictum, est impositum ab Ecclesia in pœnam delicti: sed pœnas ait Sanchez in *Summa lib. 4. cap. 22. num. 18.* non incurri ab ignorantibus illas inuincibiliter, & dicit hanc esse probabilio-rem opinionem. Ergo. Hucusque Baucius.

2. Sed si hæc opinio esset admittenda, plures in contrahendis Matrimoniis non egerent dispensatione Pontificia: Vnde ego circa supradicta habeo magnam difficultatem; nam impedimenta Matrimonij dirimentia, non solum imposita sunt vt pœnæ, verum principaliter tanquam inhabilitates; vt rectè notat Lessius in 3. part. de Sacram. Matrim. c. 7. dub. 1. n. 130. Cornejo in 3. part. tom. 2. tract. 6. de Impedim. Matrim. disp. 3. dub. 3. n. 2. & alij communiter. Ergo ex hoc capite dicendum quod in ipsis non proficit ignorantia; quod non solum procedit quoad ignorantiam iuris, sed etiam quoad ignorantiam facti, vnde affinitas ignorata ante Matrimonium dirimit illud, vt docet Io. de la Cruz, in *Direct. de Matrim. art. 5. dub. 9. conel. 2.* & alij communiter. Dicendum itaque, quod matrimonium non tantum sit Sacramentum, sed etiam civilis contractus, immò ratio civilis contractus in Matrimonio est antiquior ratione Sacramenti, eiusque fundamentum; contractus autem, vt sit & censetur legitimus, subest dispensationi reipublicæ, vt patet in omnibus aliis contractibus, potestque reipublica varias condiciones exigere, sine quibus contractus non censetur, vel sit legitimus: potest, inquam, exigere vel ex parte materiae, vel ex parte consensus, vel ex parte vtriusque: ergo Ecclesia potest certas condiciones exigere, sine quibus matrimonialis contractus non sit validus, & proinde potest instituire impedimenta matrimonij dirimentia. Vnde ex his patet, ignorantiam nihil prodelle, quoad impedimenta Matrimonij.

3. Confirmantur supradicta aliis exemplis, ex lege Civilis, & Canonica, in quibus prohibetur ne Testamenta condantur, nisi sub certo numero Testium, nec Professio emitatur, nisi completo integro anno nouitiatus, & post annum decimum sextum: Et tamen si aliquis cum ignorantia inuincibili conderet Testamentum, aut emitteret Professionem sine dictis conditionibus cum ignorantia inuincibili, hoc non obstante Testamentum, & Professio essent irrita. Sic & in casu nostro, licet aliquis committeret adulterium & homicidium cum ignorantia inculpabili impedimenti criminis, hoc non obstante, Matrimonium esset nullum absque præuia dispensatione, sicut etiam foret si aliquis postquam rem habuit cum matre, haberet copulam cum filia ignorando inculpabiliter impedimentum affinitatis; nam si hoc non obstante contraheret cum ista sine præuia dispensatione, matrimonium esset nullum. Et ratio horum omnium est; quia vt diximus impedimenta Matrimonij non imponuntur ab Ecclesia tanquam pœnæ, sed tanquam inhabilitates, & condiciones annullantes actum subsequendum. Vnde patet responso ad argumentum Baucij; videlicet quod suspensio, interdictum, & irregularitas non incurritur cum ignorantia inculpabili: Nam responso deo, istas esse puras pœnas, impedimenta autem matrimonij esse inhabilitates, & condiciones annullantes actum faciendum. Ergo est dispar ratio inter vtrumque casum. Ideo supradictæ opinionis amicissimi Baucij tam præiudiciali Sacris Tribunalibus Pœnitentiæ, & Datarie Romanæ, nolo calculum

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. ex lata doctrina Res. 38. Itaque, post mediū, a vers. neque sub nomine, & quamuis non plenè super hoc tamen pro inhabilitate hic infra explicanda, lege infra doctrinam Res. sol. 241. & si vides omnes alias Res. cius notationum, doctrinam, doctrinam replentis, & facillus hanc quæst. dist. soluc.

§. 1. Affirmatiuam sententiam docet Baucius in *Miscellaneis Casuum Conscientiæ, tom. 2. Opusc. 1. qu. 176.* ubi sic ait: Quis commisit adulterium cum promissione contrahendi matrimonium secuta morte alterius Coniugis, vel interfecit virum ad finem contrahendi matrimonium, sed ignorauit inuincibiliter ex hoc crimine non potuisse sequi Matrimonium absque dispensatione Summi Pontificis, an incidit in hoc impedimentum dirimens? Respondetur, hunc casum non inueni apud Sanchez, qui diffusè agit de Matrimonio, nec apud amicissimum Dianam, qui profertur peregrinas opiniones Doctorum edere in lucem ad vtilitatem Fidelium, & ad tollenda peccata mundicie proinde operæ precium existimaui typis mandare doctrinam Paludani à mentibus Fidelium abolitam, cum hic Auctor sit antiquus, & apud Bibliopolas non reperitur. Ait hic Auctor in *sent. dist. 34. q. 2. n. 17.* & citat Canones, quod requiritur scientia huius impedimenti, ad hoc vt incurratur tale impedimentum: quam scientiam huius impedimenti Paludanus requirit ex parte vtriusque contrahentis ad hoc vt incurratur supradictum impedimentum, nec sufficit vt vnus contrahentium sciat huiusmodi impedimentum. Fernandez in *Marcella Casuum Conscientiæ part. 3. Tom. 11.*

meum adiungere: Vnde in casibus ab ipso adductis, dicendum est, illas personas egere dispensatione ad contrahendum Matrimonium. Et post hæc scripta inueni nostram sententiam docere doctum Magistrum Serra tom. 2. in part. 2. D. Thome quest. 96. art. 4. ad 3. ubi docet impedimenta Matrimonij non esse propriè pœnas, sed inhabilitates, & idèò ignorantiam ab eis non excusare.

RESOL. CLXXI.

An homicidium ab adultero, & adultera perpetratum animo, & intentione contrahendi matrimonium inter se, si ea intentio non manifestetur, & significetur exterius inducat impedimentum dirimens?

Et inferitur, quod Inquisitores excommunicantur, qui odio vel amore ducti iniustitiam reis faciunt.

Et quid, si odium, vel amor sit omnino occultus, & nullo signo, aut opere exteriori manifestatus, aut indicatus?

Ex quibus etiam deducitur, quod Ecclesia actus omnino interiores nec prohibere, nec præcipere potest.

Et notatur, quod si aliquis occidat virum cum animo inuendi matrimonium cum vna ex filiabus Titij, contraheret impedimentum cum qualibet earum. Ex p. 9. tract. 7. & Misc. 1. Ref. 25.

§. 1. Negatiuè respondet Poncius de matr. lib. 7. cap. 45. num. 4. & Hurtad. disp. 23. diff. ult. 1. num. 3. Sed hæc sententia non placet Castro Palao tom. 5. disp. 4. punct. 1. 2. n. 5. quia Ecclesia non punit intentionem præcisè, sed occisionem externam ea intentione factam, & cum puniat lege ipsa, & non per sententiam, opus non est de intentione constare, argum. desumptum ex Clem. 1. §. Verum de Hæreticis, ubi Inquisitores excommunicantur, qui odio, vel amore ducti iniustitiam reis faciunt.

2. Verùm ego puto, non esse recedendum à negatiua sententia, quam cum Poncio, & Hurtado tenet doctus, & amicissimus P. Perez de matr. disp. 33. sect. 1. num. 7. Quia certum est occultum omninò, & mentale delictum non subiacerè Ecclesie iudicio, neque punitioni, optima ratione: quia lex est imperium Superioris inferiores ad sui obseruationem obligans: vnde iure naturali oportet inferiorem ad voluntatem Superioris conformari: absurdum enim est ei refragari, & resistere, sicut honestum obtemperare. At conformatio hæc inferioris ad Superiorem in eo solum attendi debet, quod proprium hominum est: id autem est exterior operatio secundùm rationem: nam spiritualis conformatio Angelorum, & spirituum potius videtur, quàm hominum, vel hominum etiam, ea tamen ratione, qua cum Angelis communicant: lex igitur humana humanam postulans obedientiam, eam solum exposcit in operibus exterioribus, quæ propria hominum sunt, nec communia cum Angelis, ac proinde actus omninò interiores, nec prohibere, nec præcipere potest: quia in illis conformatio obedientiæ humanæ non exigitur. Ex quibus patet responsio ad argumentum Castr. Palai. Dico igitur, quod excommunicatio illa contra Inquisitorem illum non ipsam comprehendit, si odium, vel amor sit omninò occultus, & nullo signo, aut opere exteriori manifestatus, aut indicatus. Quo circa in illa Clementina non excommunicatur, qui odio, vel amore, & gratitudine simpliciter omiserit inquirere: sed is, qui obrentu amoris, vel odij, hoc est, prætextu aliquo non inquit: at prætextus est, quando aliquo signo talis animus indicatur: quare, si omninò maneret secretus talis affectus, nullam In-

quisitor incurreret excommunicationem. 3. Notandum est etiam hic obiter, quod si aliquis occidat, virum animo inuendi matrimonium cum vna ex filiabus Titij, contraheret impedimentum cum qualibet illarum: quia omnes nuncupantur, & expressè intentæ fuerunt. Ita Gutier. de matr. c. 105. n. 22. Sanc. lib. 7. disp. 78. n. 18. & alij. Sed hæc opinio non caret difficultate: quia, ait Palao loc. cit. esto intentæ omnes sint; sunt tamen inter se sub in-differentia, & indeterminatione, quæ cum matrimonio consistere nequit. Verùm opinioni Sanc. adhe-ret Perez loc. cit. sect. 2. num. 8.

RESOL. CLXXII.

An impedimenta criminum sint per dissolutionem soluta? Et pro praxi huius difficultatis septem casus assignantur in textu huius Resolutionis. Et aduertitur, quod Confessarij penitentibus in confessione, vxoricidis, &c. non debent imponere onera, si contrahere volunt, dispensationem obtinuerint. Sed si aliquis scrupulosus, hoc non obstante, dispensationem super his petere velit, eam Episcopus conferre poterit. Ex part. 3. tract. 4. Ref. 258. alius 259.

§. 1. Hæc impedimenta sunt. Primò, vxoricidium, cap. admonere 33. q. 2. Secundo, presbytericum, cap. qui presbyterum, de pan. & remiss. Tertio, matrimonium cum Moniali scienter initum, cap. licet ergo 27. q. 1. Quarto, si quis propriam prolem de sacro fonte susceperit in fraudem vltus conjugalis, cap. de m. 39. q. 1. Quintò, qui ob peccatum publicam penitentiam peragere debuit, cap. de his 31. q. 2. Sextò, rapto sponsæ alienæ, cap. statutum 27. q. 2. Septimò, in celum cum consanguineis coniugis, aut ipsius adhauc viuentis, c. 1. 2. & c. r. anmissis, de eo qui cognoscit, & c. scilicet intra secundum gradum post Concil. Trident. sess. 24. cap. 4. de reform. matr. His suppositis affecto se prædicta impedimenta criminum, esse per dissolutionem consuetudinem penitus sublata. Et ita docet Coninch de Sacr. disp. 30. dub. 3. n. 15. Sotus in 4. disp. 27. q. 1. art. 2. prope fin. Veracruz in speculo, part. 1. art. 7. concl. 2. Sanchez de matr. tom. 2. lib. 7. disp. 17. n. 8. Nauarrus cap. 2. 2. n. 75. Basilius Pontius de matr. lib. 6. cap. 14. num. 4. quidquid contrarium alletat Rebellis part. 2. lib. 3. quest. 18. num. 23. & alij penes ipsam.

2. Vnde Confessarij penitentibus inestitulis, vxoricidis, &c. non debent imponere onera, vt si contrahere volunt super dictis criminibus, penes dispensationem obtineant: nam, vt dictum est, iam per dissolutionem dicta impedimenta sublata sunt. Sed si aliquis scrupulosus, hoc non obstante, dispensationem super his petere velit, eam Episcopus conferre poterit, sicut ex communi Doctorum sententia notat Nauarrus lib. 4. consil. 9. n. 5. de consanguinitate.

RESOL. CLXXIII.

Dubius de valore matrimonij post bimestre tempus siu- lud non consummatur, quid facere debeat? Ex p. 4. tract. 3. Ref. 41.

§. 1. In priori bimestri post contractum matrimo- nium coniux dubitans de eius valore, siue post examen, siue antea, non tenetur reddere debet: sed si post bimestre tempus non tenetur reddere debet, quia nullum est periculum iniustitiæ, ob quod solum vitandum licitum est reddere cum periodo fornicationis; sed difficultas est quid faciendum, quando coniux nondum consummatur.

ANTON Opera Tom. 10 II E III

Sup. hoc infra post medium §. seq. huius Ref.

Sup. hoc latissime in to. 5. tr. 8. Ref. 5. Notandum est, & in Ref. 29. §. Et tandem, & seq. & ibi in tr. 10. Ref. 91. cursum in fine à vers. Hæreticus, & ibi in tr. 1. Ref. 14. & late & doctè in tom. 6. tr. 3. Refol. 2. fere post tres columnas ab eius principio, & in to. 3. tr. 1. Ref. 32. §. 1. ad mediū, vers. Tum quia Ecclesia, & quamuis nō plene sup. hoc lege tamen doctrinam aliarū Ref. eius primæ not. & non pigebit.